

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Quid facit Homo. Cap. 12.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

furgat saeva tempestas, qua navis hinc inde iactata fluctibus obruatur, omnia, quae multis annis magno labore quaesierat, vno momento perdit: ita primus ille parens noster, suasionem coniugis, quasi dira tempestate iactatus, sua merita perdidit, & nudus ad divinae miserationis litus exiit. In eo impletum est, quod de quolibet imitatore ipsius scripsit Amos: Et peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem suam, & robustus non saluabit animam suam. Et tenens arcum non stabit, & velox pedibus suis non saluabitur, & ascensor equi non res nudus fugiet in illa die.] Velox erat Adam, quem non affectus immoderati grauebant; fortis, quem iustitia roborabat; ascensor equi, qui corpus suum sine difficultate regebat, optimis indumentis indutus, quem virtus multiplex operiebat. Hic autem in illa die peccati sui miserabiliter cecidit, & nudus ac omnibus bonis spoliatus aufugit.

Amos 2.
14-15.16.

1. Cor.
vint. 15.
22.

4. Reg. 6.
29.

Psal. 105.
37.38.

Ambros.
in Psal.
37. versu
1.

Fecitne aliquid amplius homo: Et quidem. Nam animam suam occidit, quae licet quo ad naturam immortalis sit, tamen tunc Deo moritur, cum ab eius amicitia separatur. Ingens malum est vitam istam mortalem profundere, quanto maius malum vitam aeternam peccato perdidisse, & animam morte culpae iugulasse? Illam vitam nemo volens amittit, hanc primus parens sciens & volens contempsit, utque in se morti locum daret, imprudens amisit. At si se solum occidisset, non esset forte mirabile, sed & se ipsum, & nos suos filios occidit. Sicut in Adam, inquit Paulus, omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.] Vt quemadmodum Christus est initium vitae spiritualis; ita Adam initium mortis spiritualis omnium hominum agnoscatur. Quam atrox, & ignominiae plenum fuit illud facinus, quo mulier Hebraea tempore famis proprium filium interfecit, & coxit, & sibi, ac alteri mulieri comedendum apposuit: Sed ignominiosius fuit peccatum Adae, qui non tempore famis, sed summae abundantiae, non unum tantum filium, sed omnes ex eo nascituros occidit, & ex eis non alteri homini, sed diabolo infestissimo hosti, quasi convivium fecit, dum eos ipsius dominationi subdidit. Crudeles illi, qui immolauerunt filios suos, & filias suas daemoniis. Et effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaan.] Sed crudelior iste, quoniam non corpus, sed animam suam, & filiorum suorum, diabolo per peccatum tradidit, & à Deo tam procaci iniquitate recessit.

Quid mirum si postremum opus hominis numeremus, quod in Dei offensam incurrit? Qui enim tanta mala fecit, quidni Deum ad iram & indignationem provocet? Hoc autem extremum, & ingens esse malum, certum est. Nam sicut ex misericordia Dei omnia bona hominis procedunt; ita ex ira Dei tamquam ex ea, quae iuste peccata punit, omnia hominis aduersa procedunt. Irascitur ille, non quia passione moueatur, qui est impatiibilis, sed quia ad modum irati penas pro peccatis infligit. Non Deus passioni pareat, inquit Ambrosius, ut irascatur, cum sit impatiibilis, sed quia vindicat, videtur irasci. Nobis hoc videtur, quia ipsi cum commotione vindicare consueuimus.] Si ergo homo Domini indignationem meruit, non magnum est, quod tam multas penas, & calamitates nobis filiis suis quasi ex testamento reliquerit. Haec est hereditas nostra, quae ab illo accepimus, cui cedere, licet velimus, non sinimus, & ideo tantis quotidie malis cruciamur. Vide nunc, o homo, opera patris tui, sed vide potius quid in illo fecisti. Deum

offendere, animam perdere, mortem aeternam lucrari. Deus festinanter in te innumera bona contulit; tu festinanter ea perdidisti: ille magna liberalitate aedificauit, tu incredibili prodigalitate destruxisti: ille te ad suam familiaritatem exulit, tu ex illa sine villo metu cecidisti. Vade nunc, & de tuis parentibus gloriari, & pro eorum recte factis ad elationem ascende, vt à Deo magis elongeris. Accedet homo ad cor altum, inquit, Dauid, & exaltabitur Deus.] Accede tu ad cor altum, assume cor superbum, vt Deus exalteretur, vt à te fugiat, ut si que conatus irrideat. Quod si hoc noxium esse iudicas (& tunc sapienter iudicas) te ipsum non tantum nunc sed semper peccatorem agnosce, qui in illo primo parente tuo iniqua gessisti, & omnia mala, quae patris, es ipse commertus.

Psal. 63.
7.

Luc. 3.
7.

Math.
23.33.

Genes. 4.
2.

Eccles. 17.
7. 8.

Genes. 3.
8. & 12.

Quid facit homo?
CAPVT XII.

Si filij horum parentum sumus, qui haec, quae sunt dicta, fecerunt, & ita aduersus Dominum & eius legem insurrexerunt, quo nomine vocari possumus, & quo nobilitatis titulo insigniti? An non aptissime ad nos dicentur illa verba Ioannis Baptista, quibus turbas compellebat: Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira?] Immo & illa Domini Saluatoris, quae in idem recidunt: Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennae?] Filius viperarum est, & filius serpentis, serpens. Si filij serpentis sumus, id est, peccatoris, quo ad esse naturale attingit: si filij viperarum, id est, peccatricis, qui in nos virus peccati vomuerunt, an à peccato immunes erimus? An opera nostra, quae facimus, non similia erunt operibus, quae illi fecerunt? Ergo ex operibus illorum possumus actionum nostrarum qualitates venari. Opera autem patrum nostrorum, post lapsum, duplici genere continentur: quaedam erant naturalia, quibus mortalitati seruebant, & vitam hanc calamitosam utcumque seruebant. De his dicitur in Genesi: Fuit Abel pastor ouium, & Cain agricola.] Si enim filij parentum suorum munera officiaque suscipiunt, non aliud esset officium Adae quam terram colere, oues pascere, & terrenis hisce functionibus occupari. Alia erant moralia, quorum altera bona erant, altera mala. De bonis illud Ecclesiastici intelligitur: Posuit oculum suum Deus super corda illorum, id est, proximorum parentum, [ostendere illis magnalia operum suorum, vt nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, vt magnalia enarrant operum eius;] & alia, quae ibi sequuntur. De malis vero dicitur in Genesi, quod protoparens noster post primum illud superbiam, & inobedientiam peccatum, abscondit se à facie Domini, & excusauit se, ac peccatum suum in Euam reiecit. Et quantum verum sit, toto vitae suae tempore nullum aliud lethale peccatum praeter illud primum commisisse, sed apud Theologos constitutum est leuia multa perpetrasse. Ad haec eadem genera possumus vnuerfas actiones nostras reuocare, & in eis multa intuenimus, quae nostram utilitatem ostendunt.

Si opera naturalia spectemus: quid facit homo nisi mutabilitati & corruptibilitati seruire? Certè non tota, arduior vitae pars in his abiectis operibus occupatur, vt corpus istud corruptibile aliquo saltem breui tempore ab omnimoda corruptione, quae in tempus mortis est asseruata, vindicetur. Iam manducamus, iam bibimus, iam dormimus,

iam

De BAZ
Tom. II

Greg. 4. mer. 6. 30.

Rom. 8. 21.

1. Ioan. 2. 16. Innoc. lib. 2. c. 11.

Matth. 6. 21.

iam laboramus, vt labore panem queramus, iam prae imbecillitate quiescimus. Et tale corpus habemus, vt non vno actionum genere, sed diuersarum actionum vicissitudinibus exercendum sit, vt ab interitu liberetur. De quo egregie scripsit Gregorius: Esurire, sitire, lassescere, vincula corruptionis sunt, quae scilicet solui nequeunt, nisi cum in illam immortalitatis gloriam nostra mortalitas permutatur. Replemus etenim refectioibus corpus, ne extenuatum deficiat: extenuamus abstinentia, ne nos repletum premat. Vegetamus hoc motibus, ne situ immobilitatis intereat. Sed citius hoc colloco sustinimus, ne ipsa sua vegetatione succumbat. Adiuuentis hoc vestium tegimus, ne frigus interimar: & quae sita adiumenta proiciamus, ne calor exurat. Tot igitur aduersitatibus occurrentes, quid agimus nisi corruptibilitati seruimus, vt saltem multiplicitas impensae obsequij corpus sustineat, quod anxietas infirmitatis mutabilitatis grauat? Vnde bene per Paulum dicitur: Vanitati enim subiecta est creatura non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberatur a seruitute corruptionis, in libertate gloriae filiorum Dei. Vanitati quippe creatura non volens subditur, quia homo, qui ingenita constantiae statum volens deseruit, pressus iuste mortalitatis pondere, nolens mutabilitatis suae corruptioni seruit. Ita Gregorius; qui in alio sensu accipit vocem creaturae, ab eo, quem supra attigimus, dum in omni creatura hominem intelligit. Ex quo aliam miserandi hominis afflictionem elicio. Quod nimirum ipsae omnium creaturarum mutabilitati subijciuntur. Aliae namque res paucis vicissitudinibus egent, paucisque rebus indigent, vt suum esse conseruent. Solus miser homo ac si esset omnis creatura, omnium creaturarum necessitatibus & mutationibus subiectus est, vt illis quasi fulcimentis adiutus ab interitu liberetur.

Occasione autem necessitatis huius, quam magnis curis, & quantum intolerandis laboribus genus humanum implicetur, quis poterit explicare? Innocentius, toto libro secundo, ex tribus, quos de contemptu mundi conscripsit, vberissime hoc argumentum explicuit. Qui curas hominum tribus illis a Ioanne Apostolo numeratis asserit contineri: Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitae. Tria, inquit Innocentius, maxime solent homines affectare, opes, voluptates, honores. De opibus praua, de voluptatibus turpia, de honoribus vana procedunt. Opes generant cupiditatem, concupiscentiam & auaritiam. Voluptates pariunt gulam & luxuriam. Honores nutriunt superbiam. Ex his igitur tribus fontibus quantae inquietudines & perplexitates emanant! Qui opes congregare gestiunt, mercimonis insistant: terrarum peragrare longissima spatia, marium transeunt immensitatem, vt aurum argentumque possideant. Et si verum est (quod sine dubio verum est) dictum summae veritatis: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum:] hi cor suum a Deo auertunt, & in terrae vilitate recondunt, vbi suum habent thesaurum, & suas opes occultare constituunt. Alij fortis infeliciois (secundum hominem loquor) artibus mechanicis occupantur, & ex sudore & labore suo extrahunt, quo corpus ipsum reficiant. Et horum aliqui abiectione officiorum suorum satis castigantur; alij vero prae magnitudine laboris, qualis est verbi gratia, in erucendis metallis, in dolandis lapidibus, & in alijs huius generis, pane deficiunt. Nonnulli ex alieno labore diuitias possident, & pusillorum sanguinem bibunt, eorumque macie pinguefunt. Hi sunt, quos insi-

A piens mundas nobiles & illustres appellat, quorum summa est infelicitas, nisi subiectis suis moderata onera imponant, & nisi ea, quae corradiant, in vtilitatem ipsorum subditorum impendant. Qui voluntatum sunt amatores, vitam agunt vitae bestiarum assimilem. Iam ciborum pimitate turgescunt, iam potus satietate desipiunt, iam venereorum immundicia polluuntur. Non erubescunt hi a bestiis immanibus moderatione vinci, & honestate superari. Nam illae ad necessitatem comedunt, & bibunt, & stans temporibus virgine natura ipsa miscentur. Homo vero saepe non necessitati in his, sed voluptati & effrenatis desideriis inseruit. Qui tandem honores & dignitates assequi concupiscunt, innumera mala & molesta sustinent, vt re amata potiantur. Sed gratum erit, Innocentium, horum vitam describentem, audire.

B Ambitiosus autem, inquit, semper est pauidus, semper attentus quid dicat, vel faciat, quod in oculis hominum valeat displicere. Humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur, & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis inclinat, frequenter curias, visitat optimates, assurgit, & amplexatur, applaudit, & adulatur: bene nouit illud poeticum:

Et si nullus erit pulvis, tamen excutit illum. Promptus & feruidus, vbi placere cognouit; remissus & tepidus vbi putauerit displicere. Improbatur mala detestatur iniqua: alia cum alijs probat & improbat, vt iudicetur idoneus, vt reputetur acceptus, vt laudetur ab hominibus, vt a singulis approbetur. Et ecce grauem intra se sustinet pugnam, difficilemque conflictum, dum iniquitas pullat animum, & ambitio continet manum, & quod illa suggerit faciendum, haec fieri non permittit. Collidunt tamen ad inuicem mater, & filia, iniquitas, & ambitio: nam mater in aperto subsistit, & filia in occulto non resistit. Haec enim vendicat sibi publicum, illa secretum. Ambitiosus ergo libenter agit de principatu, quem ambit, & dicit: O quando principabitur ille, qui seuerus sit in iustitia, pius in misericordia, qui non declinet amore, vel odio, qui non corumpatur prece, vel pretio, qui credat fidelibus, & acquiescat supplicibus, qui sit humilis & benignus, largus & mansuetus, constans, sapiens, patiens, & astutus. Si forsitan hac arte non proficit, recurrit ad aliam, aduocat Simonem, & accedit ad Giezi: per hunc ab illo nititur emere; quod per se non proualeat obtinere: supplicat, & promittit, offert, & tribuit, pro pudor! gratiam, quam gratis adipisci nequit. Nec desistit adhuc, sed instat, & inuadit violenter honorem, & impudenter arripit dignitatem, amicorum suffragio, praesidio propinquorum: tantoque dominationis inflammatur ardore, tanta libidine praesidendi, vt nec schisma abhorreat, scandalum non formidet. Sed Giezi lepra percussit; & Simo perit cum pecunia; Chore autem cum complicitibus, ignis absumpsit; & Dath & Abiron terra viuos absorbit. Nullus itaque sibi honorem assumat, nisi qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Haecenus Doctor iste.]

D Ex operationibus autem, quas naturales vocauimus, sensim ad peccata defleximus. Nec mirum, quoniam humana imbecillitas non paucas his operibus culpas immiscet. Sed peccata, atque iniquitates hominum multiplices, quis valeat exprimere? Discurrat mens tua o lector, per orbem vniuersum discurrat, & ingemiscet. Quam magnam mundi partem occupant idololatrae? Et quid faciunt hi, qui idolis seruiunt? Res vilissimas, & ad obsequium ipsorum creatas, deos putant, ab illis tamquam a diis

E

Innocent. lib. 2. c. 26. & 27.

pendent, etque diuinos honores impendant. Ab hoc autem peccato post odium Dei maximo, quae non turpia & obscena, quae non impia & absurda, quae non iniusta & flagitiosa nascuntur? Nullum sane peccatum est, quo (vt oculis vidimus) miseri isti homines non sedentur; si tamen homines dici possunt, qui solam humanam effigiem habere videntur, & in reliquis belluas rationis expertes imitantur. Eos dicit Paulus repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, sulturones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obediētes, insipientes, incompósitos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia. Alium mundi tractum, & satis spatiosum, tenent Turcae & Mahumetani. Et hi, quid faciunt: Hominem spurcissimum & stultissimum, magnum Dei vatem putant, legem ab eo latam (si tamen lex dici potest ridiculum quoddam delirium plurimis infansis referunt) obseruant, omni turpitudini frana laxant, & nihil aliud, nisi ea, quae ventrem distendunt, & ea, quae sub ventre sunt, cogitant. Qui possunt dicere: Humiliata est in puluere anima nostra, conglutinat est in terra venter noster. Et vtinam dicerent, & misericordiam postulare: sed nihil est magis alienum ab eis, quam suam cecitatem agnoscere. Magnas & nobiles orbis prouincias hæretici funesta deuastat. Et in his hæretici quid faciunt? Catholicam Ecclesiam matrem sanctissimam, & ueneratione dignissimam persequuntur, summi Pontificis Christi Vicarij, qui Episcopus Romanus est, iugum excutunt: de Deo, ac de Christo filio eius peruersa sentiunt. Asiterunt enim reges terrarum eorum, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Sacramentis aduersantur; sacras ceremonias irident; Deo sacros cœtus Religiosorum & Virginū spernunt; scripturas sacras corrumpunt, sanctorū Patrum codices subannant, dicta eorum ex professo perperam interpretantur, & sapientissimis ac sanctissimis viris, & à Deo afflatis, Lutherum & Caluinnum, & alias similes pestes, anteponunt. His omnibus miscentur Iudæi homines perfidi, incredibili cecitate percussi, à Deo derelicti, quorum magna & multa peccata magis in dies iustam Domini indignationem accendunt. Ideo verò reliquis nationibus mixti sunt, quoniam prædictum est per Oseam, Quia dies multos sedebunt filij Israel sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine Ephod, & sine Tera- phim. Nunc Ecclesiam consideremus. Et in ea quid faciunt mali? Hi sunt de quibus inquit Paulus: confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi. Fidem habent, facta non habent: Deo dicenti credunt, & eius dictis vita non acquiescunt: sacramenta & res sacras profanè suscipiunt. Et hi quot sunt numstro? Certè respondere possumus illud Ecclesiasticus: Stultorum infinitus est numerus. Mali enim, pro dolor, multi sunt in Ecclesia, quos, vt corrigantur, pia mater non reiecit. Hi omnes mala faciunt, & peccatorum tela in caelum intorquent. Iam ad bonos & iustos accedamus. Horum multi imperfecti sunt, pauci perfecti. Illi multi quid faciunt? Esto quòd à peccatis lethalibus abstineant, sed quam multa admittunt venialia? Quam sunt cogitatione instabiles, desiderijs abiecti, verbis fatui, operibus tepidi? Certè si numerum peccatorum leuium, quæ vno die imperfectus quisque facit, sciremus, ingenti admiratione ac terrore commoueremur. Et isti pauci quid faciunt? Non sunt omnino à

leuibz peccatis immunes; qui dicunt quotidie, & verè dicunt: Dimitte nobis debita nostra. In his etiam reperit Deus aliquid, quod reprehendat, quod puniat, & quod lima tribulationis expoliat. Vnus istorum audiendus est, & quidè perfectissimus atque sanctissimus. Is sit Bernardus, dicatque nobis quid de sua anima sentiat, quid de suis iustitijs excogitet, & in quo suam cõsolationem inueniat. Quid modò necesse est, inquit, singulas eius, id est, animæ, miserias numerate, quàm sit onerata peccatis, obfusa tenebris, irretita illecebris, prurijs cõcupiscentijs, obnoxia passionibus, impleta illusionibus, prona sepe ad malum, in vitii omne procliujs, postremò totius cõfusions & ignominie impleta? Mirū si ipsæ quoque iustitiæ nostræ omnes ad lumen veritatis inspicant, velut pannus menstruæ non inueniantur: iniustitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen, quod in nobis est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quæ erunt? Facile est cuique nostrum, si sua melius vniuersa, & sine dissimulatione vestiger, & iudicet sine acceptione personæ, attestari per omnia, Apostolicæ veritati, & libere proclamare: Qui se putat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Quid est homo, quia magnificas eum (ait fidelis, & deuota confessio) aut apponis erga eum cor tuum? Quid? Sine dubio vanitati similis factus est homo, ad nihilum redactus est homo, nihil est homo. Quomodo tamè penitus nihil est, quem magnificat Deus: Quomodo nihil, erga quem appositum est cordium: Respiremus, fratres, & si nihil sumus in cordibus nostris, fortè in corde Dei potest aliud latere de nobis. O pater misericordiarum, o pater miserorum, quid apponis erga eos cor tuum? Scio, scio: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Quomodo ergo nihil sumus, si thesaurus tuus sumus: Omnes gentes quasi non sint, sic sunt ante te, & tamquam nihilum & inane reputabuntur. Si quidem ante te, sed non sic intra te. Sic in iudicio veritatis tuæ, sed non sic in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea, quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt. Et non sunt ergo, quia quæ non sunt, vocas: & sunt, quia vocas. Licet enim non sint quantum ad se, apud te tamen sunt vtique iuxta Apostolum, non ex operibus iustitiæ, sed ex vocatè. Sic nimirum, sic consolaris in tua pietate, quem in veritate tua humiliasti, vt magnificè dilatetur in tuis, qui meritò angustiar in viscibus suis. Si quidem [vniuersa via tuæ misericordia & veritas requiritur] testamentum tuum, & testimonia tua. Testamentum vtique pietatis, & testimonia veritatis. Lege homo, in corde tuo, lege intra te ipsum de te ipso testimonia veritatis, etiam hac communi luce iudicabis te indignum. Lege in corde Dei testamentum, quod firmatum est in sanguine mediatoris, & inuenies quàm longè aliud spe possidere, quàm re tenere, videris. Quid est, inquit, homo quia magnificas eum? Magnus vtique: Sed in illo, si quidem magnificatus est ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura est de eo? Ipsi enim cura est de nobis [ait Apostolus Petrus. Et propheta: Ego autem mendicus sum, & pauper, Dominus sollicitus est mei.] Planè artificiosa connexio vtriusque considerationis, quia velut vno momento descendens pariter & ascendens, & se pauperem & mendicum, & Deum pro se sollicitum vidit. Angelicum est istud ascendere & descendere simul. Videbitis, ait, Angelos ascendentes & descendentes super filium hominis. Haec tenus ille. Hæc igitur faciunt homines, hæ sunt actiones eorum, aut viles, aut malæ, aut planè imperfectæ, aut saltem non pro dignitate perfectæ. Nullus est locus,

Rom. 1. 29.

Psal. 25.

Psal. 2. 2.

Osa. 3. 4.

Ad Tit. 1. 16.

Ecl. 1. 11.

Bern. ser. 5. in Deo. Eccl. 1. 11.

Matth. 6. 23.

Gal. 6. 3. Iob. 7. 17.

Matth. 6. 21.

Psal. 24. 10.

Iob. 7. 17.

1. Petr. 5. 7. Psal. 118.

nulla

De Beaz Tom. 11

nulla ciuitas, nulla domus, nullum cubiculum in quo sint homines, à quo non aliquod peccatum aut graue, aut leue, frequenter prodeat, aut aliquod opus minus perfectum & purum ascendat. Et est hic quoddam admirandum luctuosumque certamen inter Deum & homines. Nam nullum est momentum, in quo Deus non innumera, & pene infinita beneficia in homines conferat, & in quo homines non innumeris peccatis multiplici beneficio respondeant. Ille bona, nos mala: ille dona, nos offensas & iniurias congerimus. Quid superbis, ò homo, quid superbis? Ex genere eorum es, qui semper Deo iniurias irrogant. Consilium ipsorum non longè est à te. Nec dicis cum Iacob: In consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea:] immo eos imitaris, cum illis perperam agis, & iustum aut parum tuum creatorem offendis. In gemisce itaque cum quodam peccatore, & confitere Domino: Iustior tu es, Domine, quàm ego. Tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala.] Et hac sincerissima, & verissima confessione instructus, semper coram Domino erubescere, & omnem superbiam & arrogantiam execrari. Quid enim superbiat puluis, & cinis, semper mala aut imperfecta faciens, & numquam ad cordis mundiciam, quam exoptat, perueniens?

Quid facturus est Homo?

CAPVT. XIII.

Pera hominum futura, ex præteritis & præsentibus facile coniectabimur. Salomon enim se ipsum interrogans, sibi que respondens, sic ait: Quid est quod fuit? Ipsum, quod futurum est. Quid est, quod factum est? Ipsum, quod faciendum est. Itaque præterita, præsentia, atque futura sibi ipsis respondent, & natura in rebus necessariis, & voluntas in hominibus libero arbitrio constantibus ad idem prona: similes semper fructus parient, similes effectus elicient. Hæri ortus est sol, hodie oritur, & cras absque dubio exortietur quoque. Superioribus annis arbores hyemis tempore floribus & foliis nudatæ sunt: & æstate sua interim indumenta atque ornamenta sumpserunt; ergo & hoc anno ac sequentibus, pro temporis diuersitate, foliis nudabuntur, ac folia refument. Semper miser hic mundus peccatores & iniquos protulit; atque eisdem vsque ad sui consummationem proferet. Singulorum quoque hominum frequenter eadem soler esse forma viuendi, & qui per gratiam Dei suos sensus non cohibent, sibi que non imperant, eisdem semper iniquitatibus implicantur. Qui superbus aut iracundus aut lasciuus cœpit, ætatem successione non mutatur, sed sui similis inuenitur. Et prouerbiū est. Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.] Et secundum quod se in adolescentia gesserit, sic in virili ætate, & vsque ad senectam permanebit. Quidam scitè dixit:

Quod noua testa bibit, inueterata sapit:

& quod mali adolescens discit, nisi per gratiam Dei mutetur, vir, aut senex factus, non dediscit. Non igitur negamus, homines natura flexibiles, temporis successu posse mutari, sed quod generaliter fieri consuevit, asserimus. Atque hunc esse huius Prouerbij sensum venerabilis Beda docet, sic scribens: Constat plerisque in senectute, Domino donante, maturari à vitis, quæ adolescentes habuerant; & è contrà nonnullos, illo se deserente, deserere circa senium virtutes, quibus ab adolescentia videbantur illustrari.]

A Sed quia multo sæpius quisque mores, quibus ab adolescentia imbutus est, in reliquum vitæ tempus exequi consuevit, prouerbiū esse dicit, quia quod adolescens quisque cœperit, in senectate non mutauerit, non tamen ipsum semper ita euenire confirmat. Sic ille.] Non solum autem mores hominum iidem succedentibus temporibus perseverant, sed & in deterius prolabuntur. Nam sicut in morbis corporalibus sepe euenit, ut qui incipit agrotare, semper deterius se habeat, quo usque natura vi ægritudinis victa morti cedat: ita qui prauos mores induunt, sæpissime illos multiplicium peccatorum iteratione promouent, donec cordis durtiæ succumbant.

B His ita se habentibus, iam intelligis, ò homo, quid facturus sit homo. Nam vel hanc interrogationem intelligis de omni homine, vel de te ipso. Si de omni homine, facient homines quod huc vsque fecerunt. Hactenus maior pars hominū fuit peccatis addicta, & iniquitatibus irretita, in eodem verò infelici statu vsque ad finem sæculi perseverabunt, immo & refrigerente magis quotidie charitate, iniquitates augebunt. Cœpit peccatum in Adam, & in tantum creuit vsque ad Noe, vt decreuerit Deus carnem peccatis corruptam delere, & totum genus humanum aquis obruere. Pullulauit peccatum in Chan filio Noe, & ita auctum ac multiplicatum est, vsque ad Abraham, vt debuerit Deus, quasi relictis innumeris gentibus dominationis suæ idolis seruicibus, ad vnā gentem ex Abrahamo progenitam, quam lege scripta continere statuerat, se recipere. Reliquis nationibus in peccatis manentibus, cœpit hæc gens à Deo electa multiplicari, & simul peccatis & abominationibus, præsertim Ægyptiorum, augeri, vt necessarium fuerit, eam, ne penitus cultum veri Dei relinqueret, ab Ægyptiorum consortio educere, & in terrâ Abraham promissam inuehere, ibique extinctis paulatim idololatriæ, separatam à nationibus continere. Populus iste, in quo veri Dei cultus notitiæ que permanerat, terram hæc sibi datam ingressus, raris fuit vsque ad Salomonem flagitiis operatus, vt operæ pretium sit existimatum, eum diuersis gentibus ad tempus in seruitutem tradi, & tandem magnificentissimi templi structura, & multiplicibus Dei cultibus, occupari. Ab hoc tempore Salomonis vsque ad annos Osee regis Israël, & Sedechiæ regis Iudæ, magna facta est in populo Hebræorum, iniquitatum accessio, vnde voluit Deus ad puniendam hanc gentem, decem tribus regni Israël seruas & captiuas dare Salmanasar regi Assyriorum, qui eas in terram suam transtulit, & paulo post duas tribus regni Iudæ, Nabuchodonosor regi Chaldæorū subiicere, qui eas in Babyloniam asportauit. Gens illa decem tribuum numquam ad ciuitates suas redire permissa est, duæ autem tribus regni Israël post annos septuaginta (miris Deo cum illis agente, & populum illum suo cultui deditum conseruante) sunt in terram natiuitatis translatae. Ibi nequaquam meliores effectæ, vsque ad aduentum Saluatoris peccata peccatis addiderunt, & quo tempore tam ipsi Iudæi quàm vniversi totius orbis populi erant summis peccatis implicati, venit Christus filius Dei, peccatorum mortisque destructor, vt mundo admodum periclitanti, & quasi in extremis malitiæ constituto, opem afferret, & à tâta caligine liberaret. Fundauit Ecclesiam Christus Dominus noster, & eam ex Iudæis ac gentibus congregauit, quæ principio primitias spiritus & sanctitatis accepit. At postea, procedente tempore, ac multis gentibus in Ecclesiam ingressis, in amore Dei, ac obseruantia mandatorum intepuit, & multos filios sustinuit, ac sustinet, fide quidem sibi iunctos, sed vita, &